

Weer een primeur voor Nederland

J. Geesink

Javastraat 17
Den Helder

Het landgoed Berkenheuvel bij Diever (Dr.), sinds een paar jaar in het bezit van Staatsbosbeheer, bestaat voor verreweg het grootste deel uit naaldbos. Hier en daar zijn ook gedeelten begroeid met eiken en berken, maar er is één stuk grond, waar oude beuken op staan. Dit afwijkende terrein wordt natuurlijk geregeld door mij bezocht. In dit bos vond ik 11 oktober 1969 voor het eerst een fraaie *Cortinarius* soort. Later heb ik er tot nu toe ieder jaar weer groepjes van aangetroffen.

De hoed was 7-10(-14) cm in doorsnede, convex, vlezig, glad, geboscheld en het centrum vaak straalsgewijs gebarsten. Het oppervlak was, indien droog, zijdig glimmend en bij vochtig weer iets slijmig. De kleur van de hoed was licht okergeel met een koperkleurige gloed. De rand was maar weinig lichter van kleur dan het midden. De hoedhuid was aftrekbaar waarbij wit vlees zichtbaar werd. De witte steel was 5-8 cm lang, en ongeveer halverwege 0,8-1,5 cm dik met een tot 2,5 cm verdikte basis, waar wortelvormige aanhangsels aan zaten. De steel was niet slijmerig en had heel onduidelijk enige velumresten. Bij jonge exemplaren was dit velum iets gelig gekleurd. De top van de steel was in jong stadium lichtviolet. De lamellen, bochtig tot recht aangehecht, stonden dicht opeen en waren alleen in zeer jonge toestand violet.

De steel reageerde met Guaiac negatief en de hoedhuid met KOH ook. Ik heb geen bijzondere geur en smaak waargenomen.

Er waren mikroskopisch geen bijzonderheden, uitgezonderd de sporen. Deze waren n.l. subglobuleus, 8-10 x 7,5-8 μ .

Een *Cortinarius* met deze kenmerken wordt door Moser (5) in het ondergeslacht *Sericeocybe*, groep *Anomali* ingedeeld. Het is dan niet zo lastig om op *Cortinarius diabolicus* Fr. uit te komen. Met de Flore eindig ik op *Cortinarius diabolicus* ss. Ricken (Kühner & Romagnesi (4)). Maar de lamellen zouden dan in jong stadium niet violet mogen zijn. De afbeelding in het Handbuch für Pilzfreunde (Hennig (2)) geeft een goede weergave van de door mij gevonden paddestoel, alleen is de kleur iets te donker. Hennig schreef, dat de jonge lamellen wel violet waren. Bataille (1) noemde de jonge plantjes "blanc pâle ou blanc bleuâtre". Orton (6) vermeldde hem als onbekend voor Groot Brittannië. Henry (3) heeft *Cortinarius diabolicus* Fr. ss. Ricken uitgebreid behandeld, waarbij hij deze vergeleek met *Cortinarius diabolicus* sensu Fries. De lamellen van de laatste zouden "espacées" zijn en de chemische reacties zouden ook verschillen. Hij schreef o.a., dat *C. diabolicus* ss. Ricken met Guaiac negatief reageerde, *C. diabolicus*

Cortinarius diabolicus

sensu Fries echter positief.

Tijdens de week met de Nederlandse Mykologische Vereniging in het Teutoburgerwoud vertelde mij de Heer Huijsman, dat hij *C. diabolicus* een keer bij Staverden had gevonden. Hij was zo vriendelijk mij materiaal met beschrijving toe te zenden. Zijn ervaringen verschilden in één opzicht met de mijne: hij had een positieve reactie met Guaiac gekonstateerd, maar de lamellen stonden bij zijn vondst dicht opeen.

Konklusie: ook deze *Cortinarius*-soort geeft weer afwijkingen, al leek het aanvankelijk een eenvoudig binnenloperje.

Op het Rijksherbarium bleek, dat er van deze soort geen materiaal aanwezig was en dat hij in de Nederlandse mykologische tijdschriften nergens vermeld stond. De Heer Huijsman gaf als vinddatum 3 oktober 1970 op, zodat mijn vondst op 7 oktober 1969 weer een primeur voor Nederland was.

Summary:

Cortinarius diabolicus is recorded for the first time in the Netherlands from Diever (Drente). A short description is given.

Literatuur:

1. Bataille, F. (1912). *Cortinaires d'Europe*.
2. Hennig, B. (1967). *Michael Hennigs Handbuch für Pilzfreunde*, vol. 4.
3. Henry, R. (1958). *Suite à l'Etude des Cortinaires*. -- *Bulletin de la Société mycologique de France* 74: 365-422.

4. Kühner, R. & Romagnesi, H. (1953). Flore analytique des champignons supérieurs.
5. Moser, M. (1967). Basidiomyceten II. 3e Aufl. Stuttgart.
6. Orton, P.D. (1958). Cortinariid II. -- Mycological Section of Yorkshire. Naturalists' Union.

Het ascomycetengeslacht Onygena

R.A. Samson
van Speyklaan 13, Baarn

H.A.v.d. Aa
Eemnesserweg 90, Baarn

Enkele recente vondsten, tijdens ekskursies in Nederland en West-Duitsland en aansluitend enkele ervaringen met *Onygena*-soorten in rein-kultuur, hebben ons ertoe gebracht eens na te gaan, wat er over dit geslacht in Nederland bekend was en de soorten, die hier voorkomen of verwacht kunnen worden nader onder de loep te nemen.

Als resultaat van onze naspeuringen in de literatuur en in de herbaria van Leiden, Utrecht en Baarn, hebben wij allereerst moeten vaststellen, dat alleen van *Onygena corvina* het voorkomen in Nederland vast staat en dat deze soort zeker niet ongewoon genoemd kan worden, terwijl *Onygena equina*, die in de Franse (1), Engelse (2) en Duitse (5) literatuur als algemeen te boek staat, in alle door ons onderzochte Nederlandse kollekties (nog ?) ontbreekt. Aangezien we deze laatste soort hier wel kunnen verwachten, krijgt hij in het navolgende even ruime aandacht als *O. corvina*. Een aantal soorten van dubieuze, in ieder geval niet opgehelderde taxonomische positie laten we hier buiten beschouwing: het betreft waarschijnlijk voornamelijk substraat-vormen van beide genoemde soorten. Ook *O. equina* en *O. corvina* worden in de literatuur soms alleen op substraat onderscheiden, maar de daarnaast gehanteerde morfologische verschillpunten zijn naar onze mening voldoende om beide soorten te handhaven.

Onygena is een geslacht van ascomyceten, dat beoordeeld naar de structuur van de asci en hun onregelmatige rangschikking binnen een wand of peridium, nauw lijkt aan te sluiten bij de Eurotiales, een zeer vormenrijke orde van mikroskopisch kleine schimmels die vooral in reinkultuur goed bekend zijn. Niettemin nemen zij, gezien hun grootte en vorm, een geïsoleerde plaats in. Sommige auteurs (Malloch en Cain (4)) brengen het geslacht zelfs onder in een aparte familie: de Onygenaceae. Naar de vorm zijn de *Onygena*-soorten miniatuur stuifzwammen, die in de 18e eeuw dan ook als zodanig beschreven werden. Persoon (6) ontdekte echter, dat de door Willdenow (8) beschreven *Lycoperdon equinum*, in het geheel geen basidiomycet was, maar een ascomycet op een steeltje, waarvoor hij toen het geslacht *Onygena* heeft opgesteld.

Vertegenwoordigers van dit geslacht groeien steeds op keratine-rijke resten van dieren, zoals veren, hoeven en haren of op substraten, die veel